7 Poliisin henkilötietolaki 50 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnon mukaan hallituksen esityksessä (202/2017 vp) ehdotetun poliisilain 5a luvun 44 §:n (Siviilitiedustelussa saadun tiedon luovuttaminen rikostorjuntaan) kohdalla hallituksen esityksessä (s. 214) todetaan, että ”Tiedustelutoimivaltuuksilla saatuja tietoja ei lähtökohtaisesti saisi käyttää muuhun tarkoitukseen kuin kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi” ja mainitussa pykälässä säädettäisiin eräistä poikkeuksista käyttötarkoitussidonnaisuuteen. Nämä poikkeukset koskisivat tiedon luovuttamista rikostorjuntaan. Edellä olevaan nähden pidän käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen näkökulmasta ongelmallisena ehdotettua 50 §:n 2 momenttia, jonka mukaan tiedustelumenetelmin saatua tietoa voitaisiin luovuttaa suojelupoliisin tehtäviin kuulumattomiin käsittelytarkoituksiin ja joissa ei ole kysymys kansallisesta turvallisuudesta, joka kuitenkin on ollut tiedustelutiedonhankinnan perusteena ja edellytyksenä. Ehdotetun 50 §:n 2 momentin mukaan suojelupoliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille 13 §:ssä tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin sekä muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle 4 luvussa tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin.

Lainkohdan perusteluissa (s. 108) on todettu, että kun siviilitiedustelusta säädettäessä tietojen luovuttamista rikostorjuntaan olisi rajoitettu, niin näitä säännöksiä olisi noudatettava. Kyseisen käyttörajoitussääntelyn osalta tarkoitetaan siviilitiedustelulainsäädännön niin sanottua palomuurisäännöstä eli poliisilain 5 a luvun 44 §:ää. Silloin, kun henkilötiedot ja niihin liittyvät rikostiedot olisi saatu tiedustelumenetelmällä, olisi tietojen luovutuksessa rikostorjuntaa varten noudatettava kyseistä sääntelyä. Siten suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille tai viranomaisille niiden tehtävän suorittamiseksi, jos tietojen luovuttamista ei ole muun sääntelyn perusteella rajoitettu tai kielletty. Ehdotetussa 13 §:ssä luetellaan käsittelytarkoituksia, jotka eivät näytä ainakaan kaikilta osin liittyvän ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseen”.

Jos suojelupoliisi luovuttaa 50 §:n 2 momentin mukaisesti henkilötietoja muille poliisiyksiköille 13 §:ssä tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin, päätyy tietoa suojelupoliisin suorittaman tehtävään liittyvän tiedonhankinnan tarkoitussidonnaisuuden vastaisesti muuhun kuin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Myös ehdotettu 4 luku sisältää sellaisia käsittelytarkoituksia, joilla ei käsitykseni mukaan ole mitään tekemistä kansallisen turvallisuuden

suojaamisen kannalta. Luvun mukaan tiettyjä tietoja olisi mahdollista luovuttaa yksityiselle yhteisölle tai poikkeuksista käyttötarkoitussidonnaisuuteen. Nämä poikkeukset koskisivat tiedon luovuttamista rikostorjuntaan.

Edellä olevaan nähden pidän käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen näkökulmasta ongelmallisena ehdotettua 50 §:n 2 momenttia, jonka mukaan tiedustelumenetelmin saatua tietoa voitaisiin luovuttaa suojelupoliisin tehtäviin kuulumattomiin käsittelytarkoituksiin ja joissa ei ole kysymys kansallisesta turvallisuudesta, joka kuitenkin on ollut tiedustelutiedonhankinnan perusteena ja edellytyksenä. Ehdotetun 50 §:n 2 momentin mukaan suojelupoliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille 13 §:ssä tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin sekä muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle 4 luvussa tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin.

Lainkohdan perusteluissa (s. 108) on todettu, että kun siviilitiedustelusta säädettäessä tietojen luovuttamista rikostorjuntaan olisi rajoitettu, niin näitä säännöksiä olisi noudatettava. Kyseisen käyttörajoitussääntelyn osalta tarkoitetaan siviilitiedustelulainsäädännön niin sanottua palomuurisäännöstä eli poliisilain 5 a luvun 44 §:ää. Silloin, kun henkilötiedot ja niihin liittyvät rikostiedot olisi saatu tiedustelumenetelmällä, olisi tietojen luovutuksessa rikostorjuntaa varten noudatettava kyseistä sääntelyä. Siten suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille tai viranomaisille niiden tehtävän suorittamiseksi, jos tietojen luovuttamista ei ole muun sääntelyn perusteella rajoitettu tai kielletty.

Ehdotetussa 13 §:ssä luetellaan käsittelytarkoituksia, jotka eivät näytä ainakaan kaikilta osin liittyvän ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseen”. Jos suojelupoliisi luovuttaa 50 §:n 2 momentin mukaisesti henkilötietoja muille poliisiyksiköille 13 §:ssä tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin, päätyy tietoa suojelupoliisin suorittaman tehtävään liittyvän tiedonhankinnan tarkoitussidonnaisuuden vastaisesti muuhun kuin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Myös ehdotettu 4 luku sisältää sellaisia käsittelytarkoituksia, joilla ei käsitykseni mukaan ole mitään tekemistä kansallisen turvallisuuden suojaamisen kannalta. Luvun mukaan tiettyjä tietoja olisi mahdollista luovuttaa yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle (24 §).

Sisäministeriön vastaus: Kuten hallituksen esityksen perusteluissa on asiasta todettu, niin suojelupoliisin pääasiallisena tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tässä tarkoituksessa tietoja on myös oltava mahdollisuus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa. Henkilötietoja olisi voitava luovuttaa sekä toimivaltaisille viranomaisille,

julkista tehtävää hoitaville yhteisöille sekä jossain tapauksissa myös yksityisille toimijoille. Pykälässä ei esitettäisi mitään asiallista muutosta voimassaolevaan lainsäädäntöön nähden. Ainoana muutoksena olisi kansallisen turvallisuuden termin käyttäminen voimassa olevan valtion turvallisuuden sijaan. Termit kuitenkin vastaavat asiallisesti toisiaan.

Tiedon luovuttaminen viranomaisille

Pykälän 2 momentin mukaan suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja myös muiden viranomaisten tehtävien suorittamiseksi samalla tavoin kuin muukin poliisi. Tältä osin momentissa olisi viittaus tämän lain 4 lukuun ja muun poliisin vastaavaan sääntelyyn. Momentissa tarkoitettaisiin siten tiedonluovutusta sellaisissa tilanteissa, joissa tiedonluovutus ei ole tarpeen suojelupoliisin oman tehtävän vuoksi vaan toiselle viranomaiselle tai poliisiyksikölle säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Näin tämän momentin nojalla suojelupoliisi voisi luovuttaa muille poliisiyksiköille henkilötietoja silloin, kun se on tarpeen 13 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin. Tältä osin suojelupoliisin tulee noudattaa myös sitä, mitä toimivaltuuksien osalta säädetään. Kun siviilitiedustelusta säädettäessä tietojen luovuttamista rikostorjuntaan olisi rajoitettu, niin näitä säännöksiä olisi noudatettava. Kyseisen käyttörajoitussääntelyn osalta tarkoitetaan siviilitiedustelulainsäädännön niin sanottua palomuurisäännöstä eli poliisilain 5 a luvun 44 §:ää. Silloin, kun henkilötiedot ja niihin liittyvät rikostiedot olisi saatu tiedustelumenetelmällä, olisi tietojen luovutuksessa rikostorjuntaa varten noudatettava kyseistä sääntelyä. Siten suojelupoliisi voisi luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille tai viranomaisille niiden tehtävän suorittamiseksi, jos tietojen luovuttamista ei ole muun sääntelyn perusteella rajoitettu tai kielletty.

Suojelupoliisilla on käytössään muitakin tiedonhankintamenetelmiä kuin tiedustelumenetelmät, jonka lisäksi suojelupoliisi saa tietoa muun muassa muilta viranomaisilta, kansainvälisessä yhteistyössä sekä avoimista lähteistä. Tiedustelumenetelmiä koskeva ns. palomuuri koskee vain ja ainoastaan siviilitiedustelumenetelmillä saadun tiedon eteenpäin luovuttamista.

Suojelupoliisin on voitava luovuttaa tietoa muille viranomaisille niiden tehtävien suorittamiseksi siten kuin voimassaolevan lain mukaan. Suojelupoliisilla on ehdotetun poliisilain 5 a luvun lisäksi tehtäviä muun muassa seuraavien lakien perusteella: turvallisuusselvityslaki (726/2014), kansalaisuuslaki (359/2003), ulkomaalaislaki (301/2004), poliisilaki 5 a lukua lukuun ottamatta, puolustustilalaki (1083/1991), kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annettu laki (588/2004), tietoturvallisuuden arviointilaitoksista annettu laki (1405/2011), puolustustarvikkeiden viennistä annettu laki (282/2012) ja rikostorjunnasta Tullissa annettu laki (623/2015).

Suojelupoliisin moninaisten tehtävien osalta ei ehdoteta mitään muutosta voimassa olevaan verrattuna. Siviilitiedustelulainsäädäntö ei poista tai muuta suojelupoliisin tekemää viranomaisyhteistyötä siten, että suojelupoliisia pitäisi estää tukemasta muiden viranomaisten toimintaa nykytilaa vastaavasti. Eikä siviilitiedustelulainsäädännön myötä ehdoteta poistettavaksi suojelupoliisin keskeisimpiä muiden lakien nojalla säädettyjä tehtäviä. Suojelupoliisin on pystyttävä edelleen suorittamaan tehtävänsä myös siten, että toisille viranomaisille luovutetaan henkilötietoja.

Selvyyden vuoksi 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen loppuun lisättäisiin viittaussäännös poliisilain 5 a luvun palomuurisäännökseen. Näin ollen myös lakitasolla olisi selvää, että palomuurisäännös rajoittaa myös henkilötietojen luovuttamista silloin kun kyse on tiedustelumenetelmillä saaduista henkilötiedoista.

50 §

Henkilötietojen luovuttaminen

Suojelupoliisi saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille 13 §:ssä tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin sekä muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle 4 luvussa tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin. **Tiedustelumenetelmän avulla saadun tiedon luovuttamisessa rikostorjuntaan sovelletaan poliisilain 5 a luvun 44 §:ää**

Tietojen luovuttaminen yksityisille tahoille

Suojelupoliisin ensisijainen tehtävä on hankkia tietoa, jonka avulla voidaan suojata kansallista turvallisuutta. Suomessa esimerkiksi suuri osa kriittisestä infrastruktuurista on yksityisten toimijoiden hallussa, samoin kuin ulkomaisia toimijoita kiinnostavasta kansantalouden kannalta merkittävästä tietotaidosta ja innovaatioista on yksityisten toimijoiden hallussa. Jotta suojelupoliisi pystyisi toteuttamaan tehtäväänsä, on sen pystyttävä luovuttamaan yksityisille toimijoille tietoja ja myös henkilötietoja.

Kaikki kansallista turvallisuutta uhkaava toiminta on aina viime kädessä inhimillistä ja myös esimerkiksi valtiollinen toimija toimii aina ihmisen tai ihmisten välityksellä. Näitä toimijoita koskeva henkilötieto on voitava

luovuttaa yksityiselle taholle, jota esimerkiksi valtiollisen toimijan edustama henkilö uhkaa.

Suojelupoliisi toimittaa tietoja aina ainoastaan yksittäistapaukselliseen harkintaan perustuen ja vain silloin kun se on välttämätöntä. Toisin kuin poliisin rekistereihin, niin suojelupoliisin tietojärjestelmään ei anneta käyttöoikeuksia kenellekään suojelupoliisin organisaation ulkopuoliselle taholle ja käyttöoikeudet rajautuvat suojelupoliisin sisälläkin vain sellaisiin henkilöihin, jotka tietoja työtehtäviensä suorittamiseksi tarvitsevat.

Perustuslakivaliokunta ei ole kiinnittänyt esityksestä antamassaan lausunnossa (51/2018 vp) huomiota suojelupoliisin tietojenluovuttamista koskevaan pykälään.

Suojelupoliisi voi luovuttaa voimassa olevan poliisilain 7 luvun 2 §:n perusteella henkilötietoja yksityisille tahoille. Koska siviilitiedustelua koskevassa poliisilain 5 a luvun 55 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tietojen luovuttamisesta siviilitiedustelussa ja koska perustuslakivaliokunta (PeVL 35/2018 vp) edellytti, että kyseistä tietojenluovutuspykälää rajataan siten, että siitä poistetaan henkilötietojen luovuttaminen, niin on selvää, että henkilötietojen luovuttamisessa yksityisille tahoille, tulisi säätää poliisin henkilötietolaissa. Näin ollen ehdotetaan edellä mainituilla perusteilla, että suojelupoliisi voi luovuttaa henkilötietoja yksittäistapauksessa tehtäviensä suorittamiseksi yksityisille tahoille kuten tälläkin hetkellä.

Koska kyse on kuten voimassaolevankin lain mukaan aina yksittäistapauksesta ja tilanteesta, jossa luovuttamiseen on painava syy, niin momenttiin ehdotetaan lisättäväksi tätä koskeva säännös eli 50 §:n 4 momentti voitaisiin muuttaa kuulumaan esimerkiksi seuraavasti:

50 §

Henkilötietojen luovuttaminen

Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä **yksittäistapauksessa** luovuttaa henkilötietoja yksityiselle yhteisölle tai henkilölle, jos siihen on **painava syy** ja se on välttämätöntä suojelupoliisin tehtävän suorittamiseksi.